

اثر بخشی نظارت والدین بر میزان خطر پذیری نوجوانان

The effectiveness of parental monitoring on adolescent risk-taking

Hadi Pordel

هادی پردل*

Abstract

Risk-taking and problematic behaviors is concern of parents, psychologists, schools, polices and social institutes. Cost caused by these dangerous behaviors is too heavy and irreversible. On the other hand researches indicate increase in dangerous behaviors in adolescence period. All these factors have leaded researcher's attention to the protecting factors against dangerous behaviors and have increased their focus in adolescence period. Thus, this paper has been done with intention of determining the relationship between, the protecting factor, parental monitoring with risk-taking in adolescences. For this purpose, 203 adolescences has been chosen using cluster-multi stage sampling. Assessing the notable variables has been done using 3 questionnaire including demographic questionnaire, researcher questionnaire for parental monitoring, and risk taking questionnaire. except adolescences that filled 3 named questionnaires, parents were asked to fill parental monitoring (parents form) too. After gathering data, they were analyzed with spss program. Results showed that there is a Negative significant relationship between parental monitoring (parents and adolescence form) with risk-taking. The boys and girls participants didn't have a significant difference in risk-taking but in subscales such as using drugs, drinking alcohol and sexual relationship, boys reported higher average. All in all results of this paper showed that parental monitoring factor which its protective effect in variety of foreign studies and so few native ones has been proven, can be effective in decreasing and preventing dangerous behaviors.

Keywords: Parental monitoring, Risk-taking, Adolescents

چکیده
خطروپذیری و رفتارهای ناسازگار نگرانی والدین، روانشناسان، مدارس، پلیس و نهادهای متولی امور اجتماعی است. هزینه های ناشی از این رفتارهای پرخطر بسیار سنگین و گاه جبران ناپذیر است. از طرفی تحقیقات نشان از فزونی رفتارهای پرخطر در دوره نوجوانی دارد. مجموع این عوامل توجه محققان را به سمت عوامل محافظت کننده در برابر رفتارهای پرخطر و تمرکز آنان را بر دوره نوجوانی افزایش داده است. تحقیق حاضر نیز با هدف تعیین اثر بخشی نظارت والدین بر میزان خطرپذیری در نوجوانان انجام شد. بدین منظور ۲۰۳ نوجوان پسر و دختر ۱۱-۱۸ سال به روش نمونه گیری خوش ای مرحله ای انتخاب شدند. ارزیابی متغیرهای مورد نظر تحقیق با استفاده از سه پرسشنامه جمعیت‌شناختی، پرسشنامه محقق ساخته نظارت والدین و پرسشنامه خطرپذیری انجام شد. به جز نوجوانان که سه پرسشنامه مذکور را تکمیل نمودند، از والدین آنها نیز خواسته شد تا پرسشنامه نظارت والدین (فرم والدین) را تکمیل نمایند. داده ها پس از جمع آوری به وسیله نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد رابطه منفی و معنی داری بین نظارت والدین (فرم والدین و نوجوان) با خطرپذیری وجود دارد. شرکت کنندگان پسر و دختر از نظر میزان خطرپذیری تفاوت معنی داری نداشتند، اما در خرده مقیاس های مصرف مواد، نوشیدن الکل و رابطه جنسی پسران میانگین بالاتری داشتند. در مجموع نتایج این تحقیق نشان داد که سازه نظارت والدین که تاثیر محافظت کننده آن در مطالعات متعدد خارجی و مطالعات بسیار محدود داخلی اثبات شده ، می تواند در کاهش و پیش گیری از رفتارهای پرخطر موثر باشد.

واژگان کلیدی: نظارت والدین، خطرپذیری، نوجوان

مقدمه

نوجوانی یکی از مهمترین مراحل رشد تحولی است که با چالش‌های جدی همراه است و یکی از جدی‌ترین این چالش‌ها، اوج گیری درگیری نوجوانان در رفتارهای پرخطر است (کلولند، فاین برگ، و گرین برگ، ۲۰۱۰). خطرپذیری در ادبیات رشد به عنوان درگیر شدن در رفتارهایی که با احتمال نتایج نامطلوب همراه است تعریف می‌شود (بیث-ماروم، آستین، فیسچ هف، پالم گرن و جاکوبز، ۱۹۹۳؛ بیرنس، ۲۰۰۳، فوربی و بیث-ماروم، ۱۹۹۲؛ ایروین، ۱۹۹۳). تحقیقات نشان می‌دهند که مشکلات رفتاری برونسازی شده (مثل پرخاشگری و بزهکاری) و درونسازی شده (مثل اضطراب و افسردگی) که در اوایل زندگی رشد می‌کنند، با خطر نسبتاً بالای مشکلات روانشناسی دیرپا مرتبط هستند (به عنوان مثال، کریوز، بندر، کوک، کلایتون، فرانک و واندروود، ۲۰۰۷؛ اریکسون، کاتر، اندرشید و اندرشید، ۲۰۱۰). بنابراین فهم بهتر عواملی که از نوجوانان در مقابل این مشکلات محافظت می‌کنند، ضروری و اساسی است.

در میان عوامل خانوادگی که بر چگونگی برونداد نوجوان تاثیرگذار است، از نظارت والدین می‌توان به عنوان یکی از مهمترین آنها یاد کرد. نظارت والدین یک سازه فرضی روانشناسی است که برای توصیف ترکیبی از رفتارهای والدین شامل آگاهی، گفتگو، نگرانی، سرپرستی، و پی گیری رفتار نوجوانان، به کار می‌رود (پاتوک-پخام، کینگ، مرگان-لوپز، اولوا، موسس، ۲۰۱۱). نوجوانی مرحله‌ای بسیار مهم در رشد انسان و زمینه ساز بسیاری از کنش‌های بعدی فرد در زمینه‌های مختلف است. با این حال تقارن این دوره با اوج گیری رفتارهای پرخطر عبور موفق افراد از آن را بسیار دشوار و پرمخاطره می‌کند. در نتیجه مرحله نوجوانی و مسئله رفتارهای پرخطر توجه بیش از پیش محققان را در جهت کاهش آسیب‌های احتمالی طلب می‌کند. از این‌رو هدف اصلی این تحقیق کمک به فهم عوامل دخیل در رفتارهای پرخطر نوجوانان است که علاوه بر غنای ادبیات پژوهشی این حوزه در بعد نظری، می‌تواند مبنایی برای طراحی مداخلات موثر در جهت پیشگیری و کنترل رفتارهای پرخطر نوجوانان در بعد کاربردی باشد.

روش

تحقیق حاضر بر اساس ماهیت و روش توصیفی همبستگی است. در این تحقیق سازه نظارت والدین (فرم نوجوان و والدین) به عنوان متغیر پیش بین و خطرپذیری به عنوان متغیر ملاک مورد ارزیابی قرار گرفتند. با توجه به اینکه هدف این تحقیق تعیین ارتباط بین نظارت والدین با خطرپذیری در نوجوانان می باشد، کلیه نوجوانان پسر و دختر مقاطع راهنمایی و متوسطه شهرستان اسدآباد جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می دهند. برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز از جدول کوهن استفاده شده است. حجم نمونه با توجه به نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی (۶۰ نفر) و براساس جدول کوهن شامل ۲۰۰ نفر می باشد. با توجه به حجم و توزیع جامعه آماری، نمونه مورد نظر به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و البته تصادفی گردآوری شد. تعداد ۲۵۰ پرسشنامه میان نوجوانان دختر و پسر در مقاطع راهنمایی و دبیرستان توزیع گردید. ۲۰۳ پرسشنامه بدون نقص جمع آوری گردید: (میزان برگشت پرسشنامه ها = ۸۱ درصد).

ابزار پژوهش

جهت کسب اطلاعات موردنظر از جامعه آماری در خصوص پژوهش از تکنیک ها و ابزارهای مختلفی مثل پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده می شود. در این تحقیق عمدۀ ترین ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه می باشد. پرسشنامه های مورد استفاده در این تحقیق عبارتند از پرسشنامه اطلاعات مردم شناختی، پرسشنامه نظارت والدین (فرم والدین و نوجوان) (اسماعیلی و زاده محمدی، ۱۳۹۰) و پرسشنامه خطرپذیری نوجوانان ایرانی (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۷).

برای ساخت پرسشنامه نظارت والدین از کارهای محققین مختلف استفاده شده است. به این منظور پیشینه مطالعات مربوط به نظارت والدین و شیوه های مختلف مورد استفاده آنان برای اندازه گیری این سازه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. پرسشنامه های مورد استفاده در این تحقیق با توجه به پیشینه تحقیقات و استفاده از پرسشنامه های مختلف مورد استفاده در تحقیقات گذشته تدوین شده که شامل ۴۱ سوال می باشد که سعی شده حوزه های مختلف فعالیت های نوجوانان این دوره و فرهنگ ایران (مدرسه، اوقات فراغت، اینترنت، فیلم، ماهواره،

گوشی تلفن همراه، دوستان و ارتباط با جنس مخالف) در آن لحاظ شود. به علاوه مولفه‌های مختلف نظارت والدین طبق نظر کر و استیتین (۲۰۰۰) (پی گیری، خودافشایی و قوانین و محدودیت‌ها) در ساخت این پرسشنامه‌ها به کار رفته است. پاسخگویان نظرات خود را در چارچوب یک مقیاس لیکرتی ۵ گزینه‌ای (از ۱ = هرگز تا ۵ = همیشه) بیان می‌دارند. در ضمن نمره گذاری برخی از سوالات (۸، ۱۱، ۲۶، ۲۷ و ۳۲) معکوس می‌باشد. این پرسشنامه در دو فرم والدین و نوجوان تهیه شده است. سولات هر دو فرم محتوای یکسانی دارند و تنها شکل سوالات متفاوت است. میانگین ضریب همبستگی تک تک سوالات با نمره کل برای فرم نوجوان ۰/۵۷ و برای فرم والدین ۰/۵۱ محاسبه شد.

پرسشنامه خطرپذیری نوجوانان ایرانی (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۸) که دارای ۳۹ گویه برای سنجش آسیب پذیری نوجوانان در مقابل ۷ دسته رفتارهای پر خطر از قبیل خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، مصرف الكل و رفتار جنسی می‌باشد که پاسخگویان موافقت یا مخالفت خود را در یک مقیاس ۵ گزینه‌ای از کاملاً موافق (۵) تا کاملاً مخالف (۱) بیان می‌کنند. میزان اعتیار IARS و خرده‌مقیاس‌های آن در سطح مناسب و مطلوبی محاسبه شد، به طوری که میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی ۰/۹۴۱، راندگی خطرناک ۰/۷۴۶، خشونت ۰/۷۸۴، سیگار کشیدن ۰/۹۳۱، مصرف مواد مخدر ۰/۹۰۱، مصرف الكل ۰/۹۰۹، رابطه و رفتار جنسی ۰/۸۷۶ و دوستی با جنس مخالف ۰/۸۳۵ بدست آمده است.

یافته‌ها

جدول ۱

خلاصه آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین نظارت والدین (فرم نوجوان) و خطرپذیری

خطروپذیری	فرضیه‌ها
-۰/۴۷۰	ضریب همبستگی پیرسون
۰,۰۰۰۱	سطح معناداری
۲۰۳	تعداد

جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که نظارت والدین (گزارش نوجوانان) با خطرپذیری رابطه مثبت معناداری در سطح $p < 0.001$ دارد. ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۲۲.۰۹ درصد از واریانس مشاهده شده در نمرات خطرپذیری توسط نظارت والدین(فرم نوجوان) تبیین می‌شود. بقیه واریانس به خطاها اندازه‌گیری و سایر عوامل دخیل در این دو متغیر مربوط می‌شود. به علاوه نظارت والدین با همه رفتارهای خطرناک مورد مطالعه ارتباط منفی و معناداری دارد. به علاوه بیشترین ارتباط بین نظارت والدین (فرم نوجوان) و ارتباط با جنس مخالف ($r = -0.440$) بوده است و کمترین ارتباط بین نظارت والدین و رفتار جنسی ($r = -0.266$) گزارش شده است.

جدول ۲

خلاصه آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین نظارت والدین (فرم والدین) و خطرپذیری

فرضیه‌ها	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	نظارت والدین (والدین)	تعداد	خطرهای
	-0.353				
		0,0001			
			۲۰۳		

جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که نظارت والدین (گزارش والدین) نیز با خطرپذیری رابطه منفی معناداری در سطح $p < 0.05$ دارد. ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۱۲.۴۶ درصد از واریانس مشاهده شده در نمرات خطرپذیری توسط نظارت والدین(فرم والدین) تبیین می‌شود. بقیه واریانس به خطاها اندازه‌گیری و سایر عوامل دخیل در این دو متغیر مربوط می‌شود. به علاوه نظارت والدین (فرم والدین) نیز با هر هفت دسته رفتار خطرناک ارتباط منفی و معناداری داشت. به عبارت دیگر هر هفت دسته رفتار پرخطر مورد مطالعه تحت تاثیر نظارت والدین (فرم والدین) قرار دارند. در عین حال کلیه ضریب همبستگی‌ها نسبت به فرم نوجوان کمتر هستند. بیشترین ارتباط نیز بین نظارت والدین و رابطه با جنس مخالف ($r = -0.364$) بوده است.

یافته دیگر این پژوهش این بود که نظارت والدین (فرم نوجوان و والدین) در پاسخگویان دختر و پسر تفاوت معناداری در سطح $p < 0.01$ داشت. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که پاسخگویان دختر ($M = 164/23$) نظارت والدین بیشتری را نسبت به پاسخگویان پسر ($M = 155/53$) گزارش کرده‌اند. میانگین تفاوت بین دختران و پسران

۸,۷۰ و سطح اطمینان ۹۵٪ بود. والدین دختران ($M=176/20$) نیز نظارت بیشتری را نسبت به والدین پسران ($M=162/81$) گزارش کردند. میانگین تفاوت بین والدین دختران و پسران ۱۳,۳۸ و سطح اطمینان ۹۵٪ بوده است.

نظارت والدین در گزارشات والدین و نوجوانان نیز تفاوت معناداری در سطح $p<0.01$ داشت. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که والدین ($M=169/80$) نظارت والدین بیشتری را نسبت به نوجوانان ($M=159/95$) گزارش کردند. میانگین تفاوت بین گزارشات والدین و نوجوانان ۹,۶۵ و سطح اطمینان ۹۵٪ بود. نظارت والدین (گزارش والدین) با نظارت والدین (گزارش نوجوانان) رابطه معناداری در سطح $p<0.01$ داشت. ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۵۹٪ درصد از واریانس مشاهده شده در نمرات نظارت والدین (فرم نوجوان) توسط نظارت والدین (فرم والدین) تبیین می‌شود. بقیه واریانس به خطاها اندازه‌گیری و سایر عوامل دخیل در این دو متغیر مربوط می‌شود. به علاوه پسران نسبت به دختران هماهنگی بیشتری را در گزارشات خود از میزان نظارت والدین با والدینشان داشته‌اند.

جدول ۳

خلاصه نتایج آزمون تی مستقل خطرپذیری بر حسب جنسیت پاسخگویان

Sig	Df	T	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جنس	متغیرها
.۰/۲۳۸	۲۰۱	۳۵۰	۲۲/۱۰	۷۰,۳۷	۱۰۰	پسر	خطرپذیری
		۱/	۱۹/۲۲	۶۶,۳۵	۱۰۳	دختر	

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که خطرپذیری در پاسخگویان پسر و دختر تفاوت معناداری در سطح $p<0.05$ ندارد. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که پاسخگویان دختر و پسر میانگین خطرپذیری یکسانی داشته‌اند.

جدول ۴

خلاصه نتایج آزمون تی مستقل هفت خرده مقیاس خطرپذیری بر حسب جنسیت پاسخگویان

Sig	Df	T	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	جنس	متغیرها
0,130	201	-0/829		6/26	19/10	100	پسر
				6/85	19/87	103	دختر
0/345	201	-0/22		4/26	10/20	100	پسر
				4/63	10/21	103	دختر
/370	201	0/439		2/79	6/17	100	پسر
				3/59	6/37	103	دختر
0/001	201	2/145		3/47	9/75	100	پسر
				2/10	8/88	103	دختر
0/001	201	2/255		4/23	8/54	100	پسر
				2/98	7/38	103	دختر
0/227	201	1/570		5/06	9/10	100	پسر
				4/65	8/02	103	دختر
0/001	201	3/096		4/65	7/41	100	پسر
				3.52	5/61	103	دختر

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که به جز مصرف مواد، مصرف الكل و رابطه جنسی شرکت‌کنندگان پسر و دختر در دیگر خرده مقیاس‌های خطرپذیری تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند. میانگین پسران در خرده-مقیاس‌های مصرف مواد ($M=9/75$)، مصرف الكل ($M=4/23$) و رابطه جنسی ($M=7/41$) بیش از دختران ($M=3/52$ و $M=7/38$, $M=8/88$) است.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر اثر بخشی نظارت والدین بر میزان خطر پذیری نوجوانان بود. نتایج تحقیق حاضر وجود رابطه منفی و معنادار بین رفتارهای پرخطر و نظارت والدین را هم در گزارشات والدین و هم در گزارشات خود نوجوانان و تفاوت‌های مربوط به جنسیت در نظارت والدین را نشان می‌دهد. نظارت والدین به دو طریق بر این دسته از رفتارها تاثیر می‌گذارد. در درجه اول نظارت ضعیف والدین به طور مستقیم با تمایلات خطرپذیری نوجوانان مرتبط است (اریکسون و دیگران، ۲۰۱۰). در درجه دوم نظارت والدین به طور غیر مستقیم نیز می‌تواند بر رفتارهای خطرپذیری نوجوانان تاثیرگذار باشد. مطالعات بسیاری ارتباط بین نظارت والدین و مشکلات درونسازی شده را تایید کرده‌اند. مشکلاتی از قبیل افسردگی (گیل-ریواس، گرینبرگ، چن و لوپز-لنا، ۲۰۰۳)، استرس بالا (ساگرستانو، پایکف، هولمبک و فندریچ، ۲۰۰۳)، عزت نفس پایین (پترسون و دیگران، ۱۹۹۲) و شکست تحصیلی (لی، فانگ، استنتون، سو و وو، ۲۰۰۳) همگی از جمله مشکلات درونسازی شده و مرتبط با نظارت ضعیف والدین هستند که می‌توانند عاملی خطرساز برای درگیری فرد در مشکلات برونسازی شده باشند. به عبارت دیگر وقتی سازگاری روانی مطلوب، عزت نفس و موفقیت تحصیلی به عنوان عوامل محافظت‌کننده در نظر گرفته می‌شوند می‌توان انتظار داشت که وجود مشکل در هر یک از این حوزه‌ها، عاملی خطرساز برای فرد محسوب شود. همچنین نظارت والدین با کیفیت روابط والدین با نوجوان و سبک والدگری آنان نیز مرتبط است و اینها نیز از راه‌های تاثیر غیر مستقیم نظارت والدین بر رفتارهای خطرپذیری نوجوانان است.

مسئله نظارت بیشتر والدین بر دختران می‌تواند ناشی از تفاوت واقعی در نظارت والدین اعمال شده بر پسران و دختران باشد و یا ممکن است انعکاس حساسیت بیشتر جامعه و فرهنگ ایرانی بر رفتار دختران باشد. با این حال به نظر می‌رسد که هردوی این مسائل در این تفاوت دخیل هستند. به علاوه این تفاوت در گزارشات والدین نیز وجود داشت و این مسئله نیز حساسیت بیشتر والدین بر وضعیت فرزندان

دختران را می‌رساند. همسو بودن این نتایج با یافته‌های تحقیقات خارجی نظارت و حساسیت بیشتر درباره دختران را در فرهنگ‌های مختلف آشکار می‌سازد. هرچند میزان این حساسیت می‌تواند متفاوت باشد اما وجود دارد (هایس، ۲۰۰۴).

نکته دیگر این است که با توجه به سهم اساسی آگاهی والدین از فعالیت‌های نوجوان در نظارت والدین، محدودیت‌های اعمال شده از طرف جامعه می‌تواند یکی از تبیین‌های احتمالی تفاوت در نظارت بر پسران و دختران باشد. به این معنی که جامعه اجازه و فرصت بسیاری از کارها را به دختران نمی‌دهد و انحراف از این هنجارها دختران را در معرض خطرات و مشکلات بسیاری قرار می‌دهد. مخصوصاً در جوامع کوچکتری مانند جامعه مورد مطالعه تحقیق حاضر (نوجوانان شهر اسدآباد) این محدودیت‌ها شدیدتر است. دختران در چنین فرهنگ‌هایی اجازه رفت و آمد در هر زمان و مکانی را ندارند و از طرف دیگر کوچک بودن شهر و وجود افراد آشنای بسیار باعث کاهش فرصت‌های انحراف و افزایش آگاهی والدین می‌گردد و اینها همه محدودیت‌هایی است که در مورد دختران محسوس تراست.

تحقیق حاضر به لحاظ جامعه آمار نوجوانان ۱۱ تا ۱۸ سال شهرستان اسدآباد از توابع استان همدان را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است که از این حیث دارای محدودیت است، از این‌رو تکرار چنین تحقیقاتی در جوامع دیگر ضروری به نظر می‌رسد. به علاوه برای اندازه گیری سازه اثر بخشی نظارت والدین نیز هنوز شیوه یکسانی که مورد توافق اکثر محققین باشد وجود ندارد، بنابراین یکی از موضوعات تحقیقات آتی در این حوزه می‌تواند تهیه ابزاری جامع جهت ارزیابی هرچه دقیق‌تر این سازه باشد.

منابع

- احمدی، خدابخش و زهرا بیگدلی. (۱۳۸۶). نظارت بر فرزندان و اثرات آن در خانواده‌های کارکنان سپاه. مجله علوم رفتاری، ۱، (۱)، ۸۹-۹۶.

- اسماعیلی، سجاد و زاده محمدی، علی (۱۳۹۰). رابطه بین نظارت والدین و دینداری با خطرپذیری در نوجوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی
- زاده محمدی، علی و احمد آبادی، زهره. (۱۳۸۷). هم وقوعی رفتارهای بر خطر در بین نوجوانان دبیرستان های تهران، فصلنامه خانواده پژوهی، ۴(۱۳)، ۸۷ - ۱۰۰.

Ary, D. V., Duncan, T. E., Biglan, A., Metzler, C. W., Noell, J. W., & Smolkowski, K. (1999). Development of adolescent problem behavior. *Journal of abnormal child psychology*, 27, 141-150.

Gil-Rivas, V., Greenberger, E., Chen, C., & Lopez-Lena, M. M. y. (2003). Understanding depressed mood in the context of a family-oriented culture. *Adolescence*, 38(149), 93-109.

Hayes, L., (2004) : Parental Monitoring of Adolescent Free Time : A Theoretical Model of Parent-Adolescent Interactions.

Li, X., Fang, X., Stanton, B., Su, L., & Wu, Y. (2003). Parental monitoring among adolescents in Beijing, China. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 130-132.

Patock-Peckham, J.A., King, K.M., Morgan-Lopez, A.A., Ulloa, E.C. & Moses Beyth-Marom, R., Austin, L., FischhoV, B., Palmgren, C., & Quadrel, M. J. (1993). Perceived consequences of risky behaviors: adults and adolescents. *Developmental Psychology*, 29, 549-563.

Furby, L., & Beyth-Marom, R. (1992). Risk taking in adolescence: a decision-making perspective. *Developmental Review*, 12, 1-44.

Cleveland, M.J., Feinberg, M.E. & Greenberg, M.T. (2010). Protective families in high- and low-risk environments: implications for adolescent substance use. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 114-126.

Eriksson, I., Cater. A., Andershed, A. K. & Andershed, H. (2010). What we know and need to know about factors that protect youth from problems: A

review of previous reviews. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5,477_ 482.

, J.M.F. (2011). Gender-Specific Mediational Links Between Parenting Styles, Parental Monitoring, Impulsiveness, Drinking Control and Alcohol-Related Problems. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 72 (2), 247-258.